

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն

«Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի
օգնականների դասավանդման հմտությունների զարգացման
ապահովում» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դպրոց՝ ՀՀ Շիրակի մարզի «Մուսայելյանի
միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ

Առարկա՝ Մայրենի

Թեմա՝ Գործնական աշխատանքների կազմակերպումը
մայրենիի դասերին

Վերապատրաստող, մենթոր՝ Կարինե Ալեքսանյան

Ուսուցիչ՝ Մանուկյան Քրիստինա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն.....	3
2. Գլուխ 1: Գործնական աշխատանքները 1-4-րդ դասարաններում.....	5
3. Գլուխ 2: Հետազոտություն և նախագիծ.....	8
4. Եզրակացություն.....	14
5. Օգտագործված գրականության ցանկ.....	15

Ներածություն

Հանրակրթության դերը մեծ մասամբ պայմանավորված է նրա գործնական-կիրառական նշանակությամբ: Ժամանակակից պայմաններում ուսուցման կարևոր նպատակներից է աշակերտին սովորեցնել ձեռք բերած գիտելիքներն ու կարողությունները կիրառել կյանքում հանդիպող տարբեր գործնական խնդիրներ լուծելիս:

Գործնական անվանենք սովորողների կողմից կատարվող այն աշխատանքները, որոնք վերաբերվում են նրանց ձեռք բերած գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների գործնական կիրառություններին:

Գործնական աշխատանքների հիմնական նպատակներն ու խնդիրներն են.

- ձևավորել և զարգացնել սոցիալական հմտություններ
- մատուցել կիրառման համար անհրաժեշտ տեսական և գործնական նյութ
- նպաստել անհատի ինքնադրսևորմանը, կենսագործունեությանը և կրթությանը

Գործնական աշխատանքների ընթացքում պետք է իրականացվեն այնպիսի գործողություններ, ինչպիսիք են գիտելիքների որոնումը, դրանց իմաստավորումը, ամրապնդումը, կարողությունների և հմտությունների ձևավորումը և զարգացումը, գիտելիքների ընդհանրացումը և համակարգումը: Որպես մանկավարժական երևույթ՝ գործնական աշխատանքը մի կողմից ուսումնական առաջադրանք է, մյուս կողմից՝ առաջադրանքի կատարման ընթացքում համապատասխան գործունեության՝ հիշողության, մտածողության ստեղծագործական երևակայության դրսևորման ձև, որն արդյունքում տալիս է միանգամայն նոր, նրան անձանոթ գիտելիքներ, կամ էլ արդեն ունեցած գիտելիքների խորացում:

Սովորողներին ներկայացվող չափորոշչային և ծրագրային պահանջների համաձայն՝ մայրենիից տրվում են տարբեր բնույթի ու տիպի գործնական աշխատանքներ.

- պատմության գծապատկերի կազմում

- բառերի, վանկերի կազմության գծապատկերներ
- գործնական գրություններ
- տեքստի սխալների ուղղում, խառնված հերթականության շտկում
- գործնական գրություններ
- տեքստի նկարագարում
- հեքիաթների հորինում, ինքնաշեն գրքերի նկարագարում
- զանազան տեղեկատվական աղբյուրներից որոնել, գտնել տեղեկություններ առաջադրված հարցերին պատասխանելու համար և այլն:

Գլուխ առաջին: Գործնական աշխատանքները 1-4-րդ դասարաններում

Ուսումնառության հենց առաջին օրերից սկսած՝ կարևոր է, որ երեխան դառնա ուսումնական գործընթացի ակտիվ մասնակիցը: Որպես կանոն՝ ուսման նկատմամբ անտարբեր երեխաները սովորում են շատ ավելի վատ, քան կարող են: Իսկ հետաքրքրասեր, հարցասեր երեխաները սովորում են շատ ավելի հեշտ և արագորեն են յուրացնում գիտելիքները:

Սա է պատճառը, որ երեխային գործնական աշխատանք կատարելուն նախապատրաստելը, նրան համապատասխան կարողություններ և հմտություններ ուսուցանելը առաջին դասարանում դասավանդող ուսուցչի կարևորագույն խնդիրն է: Ուսուցչի աշխատանքը պետք է նպատակաուղղված լինի սովորողների գործնական կարողությունների զարգացմանը:

Առաջին դասարանը գործնական կարողությունների զարգացման առաջին փուլն է: Գործնական աշխատանքն այս դասարանում կրում է սոսկ ուսուցանող բնույթ: Այս փուլում աշխատանքը հիմնականում նպատակաուղղված է երևակայության, ստեղծագործական մտածողության, դիտարկման, հարցեր տալու կարողությունների զարգացմանը, որն էլ իր հերթին նպաստում է գործնական կարողությունների նպաստմանը: Հնարավոր չէ ձևավորել գործնական կարողություններ առանց երեխաների երևակայության և ստեղծագործական մտածողության զարգացման: Հատկապես այդ գործընթացն է մարդուն դուրս բերում իրականության սահմաններից և հնարավորություն է ընձեռում կողմնորոշվելու տարբեր իրավիճակներում

Կան վարժությունների, որոնք նպաստում են երևակայության և ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը.

- շարունակի՛ր անավարտ պատմվածքը, հեքիաթը
- հորինի՛ր պատմվածք որևէ հերոսի անունից
- նկարագրի՛ր քո երևակայական կյանքի մեկ օրը
- որևէ առարկայի համար անվանի՛ր որքան հնարավոր է շատ հատկանիշներ

- եկե՛ք միասին մտածենք, թե...

- Ինչո՞ւ են երեխաները սիրում խաղալ համակարգչային խաղեր և այլն

Գործնական վարժությունները ճանաչողական-հետազոտական և ստեղծագործական գործընթացների սկիզբն են: Արդեն առաջին դասարանից սովորողներին անհրաժեշտ է վարժեցնել հետազոտական գործունեության հետևյալ ձևերին՝

- Մտածել ինքնուրույն,
- Կարդալ գրքերում,
- Հարցնել մեկ ուրիշից,
- Տեղեկություններ ստանալ համացանցից,
- Դիտարկումներ կատարել,
- Հարցնել համապատասխան մասնագետներից:

Երկրորդ դասարանից սկսած արդեն կարելի է առաջադրել գործնական աշխատանքներ, որոնք կառուցված կլինեն մի շարք գործնական վարժություններից: Գործնական աշխատանքը ենթադրում է այնպիսի աշխատանք, որի կատարման ընթացքում աշակերտը հայտնվում է իր համար ոչ սովորական իրավիճակում, որտեղ անհրաժեշտ է հնարամտություն, ստեղծագործական մոտեցում, որպեսզի լուծի իր առջև դրված խնդիրը:

Գործնական աշխատանքը 2-4-րդ դասարաններում գործնական աշխատանքները նպաստում են ոչ միայն յուրացված գիտելիքների գործնական կիրառման կարողությունների զարգացմանը, այլև դպրոցականների այնպիսի մտածողական գործընթացների զարգացմանը, ինչպիսիք են

- դասակարգումը
- ամփոփումը
- իր աշխատանքի գործողությունների ծրագրի կազմումը
- Տարբեր տեսանկյուններից դիտարկումը,
- Համեմատումը
- Ինքնաստուգումը

Գործնական աշխատանքների արդյունավետ իրականացումը կախված է մտածողության այս գործընթացների ճշգրիտ կազմակերպումից:

Անհրաժեշտ է պահպանել հետևյալ կանոնները.

1. Ցանկացած գործնական աշխատանք պետք է ունենա կոնկրետ նպատակ:
2. Գործնական աշխատանքի ընթացքում երեխաները պետք է կարողանան կիրառել իրենց՝ յուրացրած գիտելիքներն ու կարողությունները:
3. Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է իմանա կատարման ընթացքը
4. Գործնական աշխատանքը պետք է համապատասխանի սովորողների կարողություններին:
5. Գործնական աշխատանքի ընթացքում ստացված արդյունքները կամ եզրահանգումները պետք է կիրառվեն ուսումնական գործընթացում:
6. Անհրաժեշտ է ապահովել տարբեր տեսակի գործնական վարժությունների համադրումը:
7. Գործնական աշխատանքի բովանդակությունն ու քայլաշարը պետք է հետաքրքրություն առաջացնեն:
8. Գործնական աշխատանքը պետք է ապահովի սովորողների ճանաչողական տրամաբանական կարողությունների զարգացումը:
9. Գործնական աշխատանքի բոլոր տեսակները պետք է ապահովեն ինքնուրույն ճանաչողական գործունեություն ծավալելու կարողությունը:

2-4-րդ դասարաններում, բացի ուսուցանող նպատակով տրված գործնական աշխատանքներից, տրվում են նաև միավորային գնահատմամբ գործնական աշխատանքներ: Այդ գործնական աշխատանքների գնահատումն իրականացվում է 10 միավորային գնահատանիշներով՝ ըստ տրված չափանիշների:

Գլուխ երկրորդ: Հետազոտություն և նախագիծ

Հետազոտական գործունեության ընթացքում երեխան սովորում է դիտարկել, խորհել, համեմատել, պատասխանել հարցերին, կատարել եզրահանգումներ, վերականգնել պատճառահետևանքային կապը և այլն:

Հետազոտական գործունեության կազմակերպման ընթացքում երեխաները պետք է կիրառեն տարբեր մեթոդներ:

Տարրական դասարաններում համարյա բոլոր հետազոտական աշխատանքները կրում են կոլեկտիվ բնույթ. թեմատիկան որոշում է ուսուցիչը, բայց յուրաքանչյուր աշակերտ իր ավանդն է ներդնում ընդհանուր գործի մեջ: Այն սովորեցնում է երեխաներին աշխատել կոլեկտիվում, ընդհանուր հետաքրքրությունները վեր դասել սեփականից:

4-րդ դասարանում շատ աշակերտներ կարող են ինքնուրույն ընտրել հետազոտության թեման: Ուսուցիչը պետք է միայն ուղղորդի նրանց ճիշտ ընտրության հարցում՝ առաջարկելով մտածել հետևյալ հարցերի պատասխանների շուրջ.

- Ի՞նչն է ինձ ամենից շատ հետաքրքրում:
- Ինչո՞վ եմ ուզում զբաղվել առաջին հերթին:
- Ինչո՞վ եմ ես զբաղվում ազատ ժամերին:
- Ինչի՞ մասին կուզենայի իմանալ որքան հնարավոր է ավելին:
- Ինչո՞վ կարող եմ ես հպարտանալ և այլն :

Հետազոտական աշխատանքները դասակարգվում են՝

- ըստ աշակերտների քանակի՝ անհատական, զույգով, խմբային,
- ըստ անցկացման վայրի՝ դասարանական, արտադասարանական,
- ըստ ժամանակի՝ երկարատև, կարճատև,
- ըստ թեմայի՝ առարկայական և ազատ:

Հետազոտական և նախագծային գործունեությունները սկզբունքորեն տարբեր են իրենց ուղղություններով, բնույթով և գործունեության տեսակների բովանդակությամբ: Հետազոտությունը ճշմարտության որոնումն է, իսկ նախագիծը՝ կոնկրետ որևէ պարզորոշ խնդրի լուծումը: Նախագծային և հետազոտական գործունեությունները, բացի տարբերություններից, ունեն նաև

շատ ընդհանրություններ:

Նպատակահարմար է տարրական դասարաններում նախագծային և հետազոտական գործունեությունը միավորել և անցկացնել նախագծային հետազոտական գործունեություն:

Նախագիծ՝ «Որտեղից են արմատներս»:

Թեմայի կարևորության հիմնավորումը: «Որտեղից են արմատներս» թեման ներկա ժամանակաշրջանում ավելի քան արդիական է: Իր ընտանիքի պատմության ուսումնասիրումը շատ կարևոր նշանակություն ունի անձի զարգացման, նրա աշխարհայացքի ձևավորման, անձնային որակների դրսևորման գործում:

Այս նախագիծը ենթադրում է դասարանի յուրաքանչյուր սովորողի ընտանեկան արմատների ուսումնասիրություն: Ջարգացնում է սովորողների և նրանց ծնողների ստեղծագործական նախաձեռնությունը, համատեղ գործունեության համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծումը: Որոնումների արդյունքում աշակերտները կսովորեն կազմել իրենց տոհմաճառը, կիմանան իրենց ազգանվան և անվան նշանակությունը:

Չափորոշչային պահանջները.

- սեփական ընտանիքի ստեղծման և զարգացման պատմության, ընտանեկան ավանդույթների մասին գիտելիքների յուրացում, ընտանիք», «ազգ», «նախնի» հասկացությունների իմաստի ըմբռնում,
- ճանաչողական հետաքրքրությունների, ստեղծագործական կարողությունների, բանավոր և գրավոր կապակցված խոսք կառուցելու կարողությունների զարգացում,
- պատմություններից, նկարներից, լուսանկարներից, հարցազրույցներից տեղեկատվության որոնման, ինքնազնահատման կարողությունների յուրացում,
- սեփական մշակույթի պատկանելիության գիտակցման, հայրենասիրության դաստիարակում, դպրոցականի հոգևոր աշխարհի, գեղագիտական փորձի հարատևացում:

Նպատակը.

- աշակերտները կսովորեն սիրել իրենց ազգին, ծննդավայրը, հայրենիքը, հարգել

և ընդունել ընտանեկան և հասարակական արժեքները կսովորեն հաղորդակցվել մեծահասակների հետ,

- երեխաները սովորեն իրականացնել որոնողական աշխատանք գրառել մեծահասակների՝ հիշողությունները, ճիշտ հարցադրումներ կատարել, գրուցել, աշխատել բառարանով, կիմանան և կշարունակեն ընտանեկան ավանդույթները և այլն,
- կկարողանան գրավոր և բանավոր կապակցված խոսք կառուցել, կկարողանան օգտվել տեղեկատվական աղբյուրներից կձևավորեն հատուկ ալբոմներ «Իմ տոհմաձառը» թեմայով, կստեղծեն իրենց ընտանիքի տոհմաձառը, ծնողների հետ միասին՝ կստեղծեն իրենց ընտանեկան զինանշանը:

Նախապատրաստական փուլում աշակերտներին առաջադրվում է հարցեր, որոնք կուղղորդեն նրանց գործունեության ընթացքում.

1. Ի՞նչ է ազգը:
2. Ու՞մ են անվանում նախնի:
3. Որտեղի՞ց են մեր նախնիները:
4. Ի՞նչ էք հասկանում՝ «ազգական» ասելով:
5. Ի՞նչ գիտեք ձեր ազգականների մասին:
6. Ի՞նչ է ընտանիքը:
7. Գիտե՞ք արդյոք առած-ասացվածքներ ընտանիքի մասին:
8. Ի՞նչ ընտանեկան ավանդույթներ, խորհրդանիշներ կան ձեր ընտանիքում:
9. Ի՞նչ է նշանակում ձեր անունն ու ազգանունը:

Նախագծային գործունեություն ծավալելու փուլերը

Դրդապատճառային փուլ

1. Թեմայի վերաբերյալ սովորողների նախնական գիտելիքների վերհանում հարցաթերթիկի լրացման միջոցով, անհատական նախագծային գործունեություն ծավալելու նպատակով դրդապատճառների ստեղծում

ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԻԿ

Հարցեր	
1.Գրի՛ր քո ծնողների անունը, ազգանունը, հայրանունը	
2.Գրի՛ր քո ծնողների մասնագիտությունը	
3.Ի՞նչ էս հասկանում «ազգանուն» ասելով	
4.Թվի՛ր քո հարազատներին	
5.Գրի՛ր քո ընտանեկան ավանդույթների մասին	
6.Ո՞վ է քո այն հարազատը, որով դու հպարտանում ես	

1. Իմ «ըտանիքը» թեմայով նկարչական թեստի անցկացում որի արդյունքում կարտահայտվի երեխայի վերաբերմունքը ընտանիքի անդամների նկատմամբ:
2. Գրավոր հղում ծնողներին՝ նախագծային աշխատանքի մեջ ընդգրկելու խնդրանքով:

Միբելի՛ ծնողներ

Մենք՝ երրորդ դասարանի աշակերտներս, սկսում ենք աշխատել «Մեր տոհմաձառը» նախագծի շուրջ: Հրավիրում ենք ձեզ մասնակցելու այդ աշխատանքի և, օգնելու մեզ հավաքել տեղեկություններ մեր նախնիների մասին և ստեղծելու տոհմաձառ:

1. ուսուցչի օգնությամբ նախագծի խնդրի ձևակերպում,
2. նախագծի թեմայի քննարկում, նպատակի որոշում,
3. նախագծային գործունեության անհատական պլանի կոլեկտիվ կազմում:

Նախագծի իրականացման անհատական պլան

1. Իմ ընտանիքի անդամների անունների գաղտնիքը:
 2. Ազգանունը մեր ազգի հպարտությունն է:
 3. Իմ ազգի տոհմաձառը:
 4. Իմ ընտանիքի անդամների մասնագիտությունը:
 5. Ընտանիքի անդամներից յուրաքանչյուրի պարտականությունները:
 6. Ընտանիքի ավանդույրները, խորհրդանիշները:
 7. Ընտանիքի անդամների հետաքրքրությունները:
 8. Իմ ընտանիքի ստեղծման պատմությունը:
 9. Իմ ընտանիքի անդամների ծննդյան տարեդարձների օրացույցը:
 10. Ընտանիքի մասին առած-ասացվածքների որոնում:
1. Ծանոթացում նախագծի արդյունքների գնահատման չափանիշներին:

Տեղեկատվական-հետազոտական փուլ

1. Ինքնուրույն աշխատանք սեփական ընտանիքի ամառների վերաբերյալ տեղեկատվության որոնում և հավաքում, ռեմաձոռի կազմում: Տոհմաձառի ստեղծման նպատակով տեղեկատվության որոնման համար տրվում է հուշագիր:

Հուշագիր

- ազգականների անունը, ազգանունը, հայրանունը
 - ապրած տարիների թիվը
 - ծննդյան վայրը, բնակավայրը
 - մասնագիտությունը
2. Համատեղ քննարկում ընտանիքի անդամների հետ:
 3. Հավաքած նյութերի մշակում և նախագծի ձևավորում:

Նախագծի ներկայացման փուլ

Նախագծի արդյունքները կարելի է ներկայացնել հետևյալ ձևերով.

- զեկուցումն շարադրություն «Իմ ընտանիքը» թեմայով,
- լուսանկարների ալբոմի ներկայացում,որը կուղեկցվի բանավոր բացատրությամբ,
- տոհմաձառի ստեղծում,
- «Իմ ընտանիքի խորհրդանիշները» թեմայով թանգարանի ստեղծում, խաղ ցերեկույթ՝ «Իմ երջանիկ, համերաշխ ընտանիքը թեմայով»:

Ամփոփիչ փուլ:

- նախագծային գործունեության արդյունքների ամփոփում և գնահատում,
- խմբի յուրաքանչյուր մասնակցի աշխատանքի ինքնագնահատում:

Եզրակացություն

Գործնական աշխատանքը ուսումնական գործընթացում յուրացված գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների կիրառումն է:

Կրտսեր դպրոցականներին մայրենիից տրվող գործնական աշխատանքները կարելի է անվանել ստեղծագործական-հետազոտական աշխատանքներ:

Անժխտելի է, որ ճանաչողության հիմքը պրակտիկան է: Ուստի աշակերտներին պետք է հասկանալի դարձնել այն որ տեսական հետազոտությունները կատարվում են ոչ միայն հանուն գիտության, այլև հանուն պրակտիկ գործունեության զարգացման, հանուն մարդկանց կենսապայմանների ապահովման և բարելավման:

Պետք է հասկանան, թե որքան կարևոր է ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կյանքում հանդիպող առօրյա իրադրություններում կիրառել կարողանալը: Աշակերտների մեջ գործնական կարողության առկայությունը նրանց իսկ ուսումնառության որակի հիմնական և գլխավոր ցուցանիշն է լինելու ողջ կյանքում: Հենց այս տեսանկյունից է, որ արժեվորվում է գործնական աշխատանքի դերը ոչ միայն որպես տեսական նյութի ամրապնդման միջոցի, այլև որպես սովորածը գործնականում կիրառելու հնարավորության:

Աշակերտների գործնական աշխատանքը մայրենիից մի ոլորտ է, որտեղ շաղկապվում են գիտելիքն ու կարողությունը, տեսությունն ու պրակտիկան:

Օգտագործված գրականություն

1. Կ. Թորոսյան Կ. Չիբուխյան, Գործնական աշխատանքներ մայրենիից: Տարրական դասարաններ՝ «Զանգակ» հրատարակչություն, 2012 թ.:
2. «Նախաշավիղ» Գիտամեթոդական հանդես 3. 2012թ.:
3. Նյութեր համացանցից:
4. Ուսումնական նյութերի փաթեթ: